

অসমত বিহা খেতি

বিহা বা ৰেমি বস্ত্ৰ জগতৰ এবিধ অতি টান আঁহ। কিন্তু বহু উৎকৃষ্ট গুণ থকা সত্ত্বেও বিহাই এতিয়াও বস্ত্ৰ জগতত এক গৌণ স্থানহে অধিকাৰ কৰি আছে। ইয়াৰ পৰা উৎপাদন কৰা কাপোৰৰ 'তৃণ-বস্ত্ৰ' বোলা হয়। বিহা গছ অসম আৰু উত্তৰ বঙ্গত প্ৰচুৰ পৰিমাণে পোৱা যায়। অসমৰ বহুকেইখন জিলাত এই বহুবৰ্ষী উদ্ভিদজোপা বনৰীয়া অৱস্থাত পোৱা যায়। অসমৰ সৰভোগত থকা 'ৰেমি গৱেষণা কেন্দ্ৰ'ৰ গৱেষণাৰ পৰা অসমৰ উষ্ণ আৰু আৰ্দ্ৰ জলবায়ু এই খেতিৰ বাবে উপযোগী বুলি গম পোৱা গৈছে।

বিহা গছৰ জাত অসংখ্য। তাৰে কেতবোৰ বনৰীয়া আৰু কেতবোৰ ঘৰচীয়া বা উন্নতকৃত। এই উদ্ভিদজোপা 'আৰ্টিকেচি' (Urticaceae) নামৰ চুৰাত পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত। সাধাৰণতে বিহাৰ দুটা জাতৰ পৰা আঁহ আহৰণ কৰা হয়। বগা বিহা (*Boehmeria nivea* (L) Gaud) আৰু সেউজীয়া বিহা (*Boehmeria utilis*)।

বিহাৰ আঁহৰ গুণাগুণ

বিহাৰ আঁহত ৯৬-৯৮ শতাংশলৈকে এ চেলুলজ আৰু ৩ শতাংশ বি চেলুলজ শুল্ক অৱস্থাত থাকে। লিগ্নিন খুব কম পৰিমাণে থাকে বা প্ৰায় নাথাকে। বিহাৰ এঠাত পেপ্টিন, গ্লুকোচিড আৰু ম'ম থাকে। এঠা গুচোৱাৰ পিচত আঁহ পোনতে পাতল মাখন ৰঙৰ হয়, কিন্তু উপযুক্ত বিৰঞ্জনৰ পিছত ই ধকধকীয়া বগা হয়। বিহাৰ আঁহৰ যোগাত্মক বা অনুকূল গুণবোৰ হ'ল -

- ই কপাহতকৈ ৮ গুণ টান।
- ই কপাহৰ সমানেই স্থিতিস্থাপক।
- তিতা অৱস্থাত ই আৰু টান হয়।
- ইয়াৰ অৱশোষণ ক্ষমতা কপাহতকৈ বেছি।
- ই কপাহৰ দৰে নৰম হৈ নাযায়।
- ইয়াক সহজতে ৰং দিব পাৰি আৰু ই ৰং ধৰি ৰাখে।
- উলৰ সৈতে বোৱা বিহাৰ কাপোৰ কোচ নাখায়।
- ই গৰম কালিৰ উপযুক্ত আঁহ।
- ই শীতল আৰু লঘু। ইয়াৰ আঁহৰ দৈৰ্ঘ্য (Staple length) প্ৰায় ০.১৮ মিটাৰ।
- ইয়াক সহজে ধুব পাৰি।
- ই বেছি জ্যোতিমান, গতিকে চকুত লগা কাপোৰ বনাবলৈ প্ৰশস্ত।

বিহাৰ কৃষি প্ৰণালী

জলবায়ু : নাতিশীতোষ্ণ জলবায়ুত বিহাৰ খেতি ভাল হয় আৰু এনে পৰিস্থিতিত বছৰি তিনিবাৰ শস্য চপাব পাৰি। উপ-বিষুৱীয় আৰু বিষুৱীয় অঞ্চলত বছৰি ৫-৬ টাকৈ শস্য পোৱা যায়। কিন্তু উষ্ণ মণ্ডলতকৈ নাতিশীতোষ্ণ মণ্ডলত কেঁচা শস্যৰ উৎপাদন দুগুণ হয়। বিহা গছৰ বাবে মাহে কমেও ১৪০ মিলিমিটাৰ বৃষ্টিপাতৰ দৰকাৰ। বৃষ্টিহীন মাহকেইটাত উৎপাদন বন্ধ হৈ থাকে। শীতৰ মাহৰ বায়ুমণ্ডলীয় উষ্ণতা যেতিয়া ১০ ছেল্চিয়াছতকৈ কম হয়, তেতিয়া বিহা শস্যৰ বৃদ্ধিত বাধা পৰে।

মাটি : বিহা গছৰ বাবে অতিকৈ সাৰুৱা মাটি লাগে আৰু তেনে মাটিত উচ্চ পৰিমাণৰ জৈৱিক সাৰ থকা বাঞ্ছনীয়। তদুপৰি মাটি ফঁহফহীয়া, গভীৰ আৰু সহজে পানী সৰকি যোৱা হ'ব লাগে। মাটিত অল্পতা অৰ্থাৎ পি.এইচৰ পৰিমাণ ৬ ৰ পৰা ৭ ৰ মাজত থাকিলে ভাল।

জাত : কেন্দ্ৰীয় ৰেমি গৱেষণা কেন্দ্ৰ, সৰভোগৰ দ্বাৰা উদ্ভাৱিত আৰু অসমৰ বাবে অনুমোদিত জাতকেইটা হ'ল - আৰ ১৪৫২, আৰ ১৪৪৯, আৰ ১৪১২, আৰ ১৪১১ আৰু আৰ ৬৭-৩৪ (কানাই)।

পুলি তৈয়াৰ : ব্যৱসায়িক ভিত্তিত ৰিহা খেতি কৰিবলৈ ইয়াৰ ৰূপান্তৰিত শিপা বা ৰাইজোম ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ৰিহাৰ ৰাইজোমবিলাক প্ৰকণ্ডৰ পৰা গজে। এক হেক্টৰ জোখা ৰিহাৰ কঠিয়াতলী বা পুলি বাগানৰ নিমিত্তে ৪ কুইণ্টল ৰাইজোমৰ দৰকাৰ হয়। প্ৰতিটো ৰাইজোমৰ দৈৰ্ঘ্য ১০ ছেণ্টিমিটাৰৰ পৰা ১৫ ছেণ্টিমিটাৰৰ ভিতৰত হোৱা বাঞ্ছনীয়।

মাটি প্ৰস্তুতি : এজোপা গছেই যিহেতু প্ৰায় ৮-১০ বছৰলৈ একেডৰা মাটিতে জীৱনকাল পাৰ কৰিব লাগে, সেয়েহে মাটি প্ৰস্তুতিৰ সময়ত বিশেষ সতৰ্কতাৰ প্ৰয়োজন। মাটি প্ৰস্তুতিৰ সময়তে প্ৰতি হেক্টৰত ২০ কুইণ্টল চূণ প্ৰয়োগ কৰা দৰকাৰ। তদুপৰি যথেষ্ট পৰিমাণৰ গোবৰ বা পচন সাৰ প্ৰয়োগ কৰাটো বাঞ্ছনীয়। দকৈ চহ কৰা মাটি ডৰাত বন-বাত গুচাই পৰিষ্কাৰ কৰাৰ পিছত ৩০ ছেণ্টিমিটাৰ বহল আৰু ২০ ছেণ্টিমিটাৰ দ হিচাবৰ জোখাৰে লোৰ খান্দিব লাগে। দুটা লোৰৰ মাজত ৬০ ছেণ্টিমিটাৰৰ ব্যৱধান ৰাখিব লাগে।

ৰোপণ পদ্ধতি : মে' মাহৰ শেষৰ পৰা ছেপ্তেম্বৰ মাহলৈকে ৰাইজোম ৰোপণ কৰিব পৰা হয় যদিও ৰাইজোম ৰোপণ কৰাৰ উপযুক্ত সময় হ'ল জুন মাহ।

চহোৱা মাটিডৰাত এজাক বৰষুণ পৰাৰ পিছত ৰাইজোম লগাব পাৰিলে ভাল। ৰাইজোমৰ টুকুৰাবোৰ ৩০ ছেণ্টিমিটাৰ দূৰত্বত লোৰত পাৰি দিব লাগে আৰু মাটিৰে ৰাইজোমবোৰ ঢাকি দিব লাগে। ৰিহা সঠিক দূৰত্বত ৰোপণ কৰাটো অত্যাৱশ্যকীয়, কিয়নো শিপাবোৰ জোট বান্ধিলে কাণ্ড বা ঠাৰিৰ উৎপাদন কমি যায়। সাধাৰণতে ৰোৱাৰ ১৫ দিন মানৰ পিছৰ পৰা গজালি ওলাবলৈ আৰম্ভ কৰে।

সাৰ প্ৰয়োগ : প্ৰথম বছৰত ৰিহা খেতিৰ পৰা ১-২ বাৰ শস্য চপাব পাৰি। দ্বিতীয় বছৰৰ পৰা বছৰত ৪-৫ বাৰকৈ চপাব পৰা যায়। ৰিহা গছৰ বাঢ়ন ক্ষমতা খুব বেছি হোৱা হেতুকে প্ৰত্যেকবাৰ চপোৱাৰ পিছতেই সাৰ প্ৰয়োগ আৰু প্ৰতিপালনৰ দৰকাৰ।

ৰোৱাৰ এক মাহৰ পিছত গোটেই সাৰখিনি দুভাগ কৰি, প্ৰথমভাগ গছৰ শাৰীত প্ৰয়োগ কৰিব লাগে আৰু দ্বিতীয়ভাগ গছ চপোৱাৰ পিছত অপতৃণ আঁতৰাই শাৰীত প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। দ্বিতীয় বছৰৰ পৰা প্ৰত্যেকবাৰ চপোৱাৰ পিছত উল্লেখিত পৰিমাণৰ সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। প্ৰতিবাৰ সাৰ প্ৰয়োগৰ আগতে বন-বাতবোৰ গুচাই লোৱা আৱশ্যক।

খেতি ডৰাৰ যতন : খেতিডৰা প্ৰয়োজন অনুসৰি বন-বাত নিৰাই পৰিষ্কাৰ কৰি ৰাখিব লাগে। শাৰীৰ মাজৰ অপতৃণ গুচোৱাৰ বাবে নিৰণি যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। জলসিঞ্চনৰ সুবিধা থাকিলে ৰিহাৰ উৎপাদন বৃদ্ধি পায়। পানী ওলাই যাবলৈ ব্যৱস্থা থাকিলে অধিক বৰষুণ হ'লেও শস্যৰ কোনো অনিষ্ট নহয়। এইটো চাব লাগে যাতে খেতিডৰাত কোনো কাৰণতে পানী জমা হৈ নাথাকে।

অসমানভাৱে বঢ়া গছ কটা : শীতকালত গছ কাটি চপোৱাৰ পিছত হোৱা গছৰ বৃদ্ধি অসমান হয় আৰু তাৰ তৈয়াৰ কৰা আঁহত গুণগত মান নিম্নমানৰ হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। এই সমস্যাই দ্বিতীয় বৰ্ষৰ পৰা দেখা দিয়ে। এই অসমানভাৱে বঢ়া কাণ্ডবোৰ সাধাৰণতে গ্ৰীষ্মকালতে মাটিৰ গুৰিতে কাটি দিয়া উচিত। এপ্ৰিল মাহৰ তৃতীয় সপ্তাহটো এই কাৰ্যৰ বাবে অতি উপযুক্ত।

চপোৱা : গছৰ ডালৰ বৃদ্ধিৰ ওপৰতে বিহা গছ চপোৱাটো নিৰ্ভৰ কৰে। সাৰুৱা মাটিত, বিশেষ যতন লৈ এই খেতি কৰিব পাৰিলে ৪০-৫০ দিনৰ ভিতৰত প্ৰথমবাৰ চপাব পৰা হোৱা হয়। আঁহ আহৰণ কৰা যন্ত্ৰৰ ক্ষমতা আৰু মজুত যন্ত্ৰৰ সংখ্যাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি এখন চপোৱা সূচী তৈয়াৰ কৰি ল'ব লাগে। সাধাৰণতে মাটিৰ গুৰিত কাঁচি বা চোকা কটাৰিৰে গছডাল কাটিব লাগে আৰু পথাৰতে পাতবোৰ একত্ৰাব লাগে। গছৰ আকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি সৰু আৰু ডাঙৰ মুঠিবোৰ বেলেগে বেলেগে বান্ধিব লাগে। বিহা গছৰ আঁহ একওৱা কাৰ্য সাধাৰণতে 'ডিকৰ্টিকেটিং যন্ত্ৰ'ৰ সহায়ত কৰা হয়।

(উৎস : আমাৰ অসম, ১ আগষ্ট, ২০০৬ মঙলবাৰ)